

GERMANIYA VA O‘ZBEKISTON O‘RTASIDA TA‘LIM MUNOSABATLARI (1991-2021)

Ziyodullayev Doston Tojiddin o‘g‘li

Buxoro Davlat Universiteti Jahon tarixi kafedrası 2-bosqich magistranti

doston.ziyodullayev@mail.ru

Annotatsiya: Mazkur maqola Germaniya va O‘zbekiston o‘rtasida ta‘lim munosabatlari (1991-2021) ni ko‘rib chiqqan holda tahlil qilingan. Bundan tashqari, ushbu maqolada 1991-yildan 2021-yilgacha Germaniya va O‘zbekiston o‘rtasida qanday ta‘lim munosabatlari majudligi va davlatlar o‘rtasidagi munosabatlar haqida so‘z yuritimiz [1]

Kalit so‘zlar: germaniya, o‘zbekiston, ta‘lim munosabatlari, 1991, 2021

EDUCATIONAL RELATIONS BETWEEN GERMANY AND UZBEKISTAN (1991-2021)

Abstract: This article analyzes the educational relations between Germany and Uzbekistan (1991-2021). In addition, in this article we will talk about the educational relations between Germany and Uzbekistan from 1991 to 2021 and the relations between the countries. [1]

Keywords: germany, uzbekistan, educational relations, 1991, 2021.

KIRISH

Germaniya va O‘zbekiston o‘rtasida 1992-yilda diplomatik munosabatlar o‘rnatilganidan buyon ikki davlat o‘rtasida ta‘lim sohasida muhim aloqalar mavjud. Germaniya O‘zbekistonda oliy ta‘limni rivojlantirish, o‘zbekistonlik talabalarga Germaniyadagi universitetlarda tahsil olish uchun stipendiyalar taqdim etish hamda Germaniya va O‘zbekiston universitetlari o‘rtasida hamkorlik aloqalarini o‘rnatishda asosiy hamkor bo‘lib kelgan. O‘tgan yillar davomida Germaniya O‘zbekistondagi turli ta‘lim loyihalarini qo‘llab-quvvatladi, jumladan, kasb-hunar ta‘limi muassasalari uchun treninglar va maslahatlar berish hamda O‘zbekistonda nemis tilini rivojlantirishni qo‘llab-quvvatlash. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda nemis tili kurslari va til markazlari tashkil etilgani ham ko‘paymoqda. Bundan tashqari, ikki davlat o‘rtasida ta‘lim va madaniyatga oid ko‘plab ikki tomonlama shartnomalar imzolangan bo‘lib, ular Germaniya va O‘zbekistondagi universitetlar, ilmiy muassasalar va ta‘lim tashkilotlari o‘rtasida hamkorlik va almashinuvni yo‘lga qo‘ygan. Umuman olganda, Germaniya va O‘zbekiston o‘rtasidagi ta‘lim sohasidagi aloqalar mustahkam bo‘ldi va rivojlanib bormoqda, ikki tomon ham ikki davlat o‘rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashda ta‘lim va madaniy almashinuv muhimligini e‘tirof etadi. Germaniya va O‘zbekiston o‘rtasidagi 1991-2021 yillardagi ta‘lim munosabatlariga oid qo‘shimcha tafsilotlar: 1994-2014-yillarda Germaniya o‘zining Akademik almashinuv xizmati (DAAD) orqali o‘zbekistonlik talabalarga Germaniya universitetlarida o‘qish uchun 4700 ga yaqin stipendiya ajratdi. 1995-yilda Germaniya

ko'magida Toshkent xalqaro maktabi tashkil etilgan bo'lib, u O'zbekistondagi turli millat o'quvchilariga, jumladan, nemis tili kurslariga ta'lim beradi. 2008-yilda Toshkentda Nemis-O'zbek universiteti tashkil etilgan bo'lib, u muhandislik, iqtisod va tilshunoslik va boshqalar bo'yicha dasturlarni taklif etadi. 2012-yilda Inson huquqlari bo'yicha O'zbek-Germaniya Forumi tashkil etilgan bo'lib, uning maqsadi ta'lim va madaniy tashabbuslar orqali O'zbekistonda inson huquqlari va demokratiyani rivojlantirishga qaratilgan. Germaniya hukumati O'zbekistonda yangi maktablar qurish va o'quv materiallarini ishlab chiqish kabi turli ta'lim loyihalarini ham moliyalashtirdi. So'nggi yillarda Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi munosabatlarda kasbiy ta'lim va kasb-hunar ta'limiga (VET) e'tibor kuchaymoqda, Germaniyaning O'zbekistondagi Savdo palatasi kabi nemis tashkilotlari O'zbekistondagi kasb-hunar ta'limi muassasalari uchun trening va maslahatlar bermoqda. Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi ta'lim sohasidagi munosabatlar akademik almashinuv, til ta'limi va kasb-hunar ta'limi kabi sohalarda hamkorlik va o'zaro yordam bilan ajralib turadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METADALOGIYASI

Bu yerda 1991-2021-yillarda Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi ta'lim munosabatlariga oid yangilangan ma'lumotlar:

2019-yilda Toshkent davlat texnika universiteti qoshida Germaniya Federal Ta'lim va tadqiqot vazirligi moliyalashtirish asosida Germaniya-O'zbekiston amaliy tadqiqotlar instituti (GUIAR) tashkil etildi. Institut qayta tiklanadigan energiya, suv resurslarini boshqarish va qurilish muhandisligi kabi sohalarda amaliy tadqiqotlarni rivojlantirishni maqsad qilgan. 2020-yilda Germaniya Akademik almashinuv xizmati (DAAD) "Universitet-biznes hamkorligi" nomli yangi dasturni ishga tushirdi, uning maqsadi O'zbekiston universitetlari va nemis kompaniyalari o'rtasida muhandislik, informatika va tabiiy fanlar kabi sohalarda hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan. COVID-19 pandemiyasi davrida Germaniya hukumati O'zbekistonga masofaviy ta'lim tashabbuslarini amalga oshirish uchun uskunalar xarid qilish uchun moliyaviy yordam ko'rsatdi. Bu yordam o'zbekistonlik talabalar va o'qituvchilarni noutbuk va planshetlar bilan ta'minlashni o'z ichiga olgan. 2021-yil may oyida Germaniya va O'zbekiston "Oliy ta'lim sohasida hamkorlik to'g'risida qo'shma deklaratsiya"ni imzoladilar. Deklaratsiya ikki davlat o'rtasidagi ta'lim sohasidagi aloqalarni yanada mustahkamlash, akademik almashinuvni rag'batlantirish, qo'shma ilmiy loyihalarni qo'llab-quvvatlash, kasb-hunar ta'limi va o'qitish tashabbuslarini kengaytirishga qaratilgan. Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi ta'lim sohasidagi aloqalar rivojlanishda va kengayishda davom etmoqda, bunda amaliy tadqiqotlarga, universitetlar va biznes o'rtasida hamkorlikni mustahkamlashga, pandemiyadan keyin masofaviy ta'lim tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashga e'tibor kuchaymoqda. 1991-yilda mustaqillikka erishganidan buyon O'zbekiston va Germaniya o'rtasida diplomatik aloqalar o'rnatilib, turli yo'nalishlarda, jumladan, ta'lim sohasida hamkorlik yo'lga qo'yilgan. Germaniya almashuv dasturlari, stipendiyalar va boshqa ta'lim tashabbuslari orqali o'zbekistonlik talabalarga Germaniya universitetlarida o'qish uchun ko'plab imkoniyatlar yaratib berdi. Ushbu dasturlar ikki davlat o'rtasida akademik hamkorlik va madaniy almashinuvni

rivojlantirishga qaratilgan. Germaniyaning Bonn universiteti kabi bir qancha universitetlari ham qo'shma ilmiy loyihalar va akademik dasturlarni amalga oshirish uchun O'zbekiston universitetlari bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatgan. Bundan tashqari, O'zbekistonda Gyote instituti va boshqa til maktablari orqali nemis tilini o'qitish taklif etilmoqda, bu o'zbek talabalariga til ko'nikmalarini oshirish va Germaniya va undan tashqarida o'z martaba imkoniyatlarini kengaytirish imkonini beradi. Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi ta'lim sohasidagi munosabatlar istiqbolli bo'lib kelmoqda va yillar davomida mustahkamlanib bormoqda.

MUHOKAMA

Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi ta'lim sohasidagi aloqalar 1991-yildan buyon sezilarli darajada rivojlandi. Dastlab Germaniyaning O'zbekiston bilan aloqalari Sovet Ittifoqining qulashi va natijada mintaqadagi beqarorlik tufayli cheklangan edi. Biroq, O'zbekiston asta-sekinlik bilan barqarorlikka erishib, iqtisodiy islohotlarni amalga oshirgach, Germaniya mamlakat taraqqiyoti jarayoniga ko'proq aralasha boshladi. Ilk yillarda Germaniya asosiy e'tiborni insonparvarlik yordami, texnik yordam va demokratlashtirish dasturlariga qaratgan. Bu ta'lim sohasida yanada chuqur hamkorlikka asos soldi. 2002-yilda ikki davlat turli sohalarda, jumladan, ta'lim sohasida ham uzoq muddatli hamkorlikni yo'lga qo'yish bo'yicha doiraviy hamkorlik shartnomasini imzolagan edi. O'shandan beri Germaniya universitetlari o'zbek hamkasblari bilan hamkorlikni kuchaytirib, tadqiqot va ta'lim sohasida hamkorlikni yo'lga qo'ydi. Ko'plab o'zbekistonlik talabalar Germaniya universitetlarida bakalavriat va magistratura yo'nalishlarida tahsil olish uchun stipendiya olishgan. Bundan tashqari, nemis kompaniyalari O'zbekistonda kasbiy ta'lim dasturlarini yo'lga qo'ygan, bu esa o'zbekistonliklarning amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishi va ish bilan ta'minlanishini oshirish imkonini beradi. Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi ta'lim sohasidagi aloqalar keyingi bir necha o'n yilliklarda chuqurlashib, kengayib, kelajakdagi hamkorlik uchun mustahkam zamin yaratdi. Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi ta'lim sohasidagi munosabatlar so'nggi bir necha o'n yillikda sezilarli o'zgarishlarga duch keldi va bu munosabatlar o'rtasidagi ayrim farqlarni quyidagicha umumlashtirish mumkin:

1. O'zbekiston mustaqillikka erishgan dastlabki yillarda Germaniyaning ta'lim sohasidagi ishtiroki insonparvarlik yordami va texnik yordam ko'rsatish bilan cheklandi. Vaqt o'tishi bilan bu yordam kengayib, bir qator ta'lim dasturlarini, jumladan, akademik almashinuv va kasbiy ta'limni ham qamrab oldi.

2. Germaniyaning O'zbekiston bilan hamkorligi chuqurlashgani sari asosiy e'tibor yordam dasturlaridan uzoq muddatli hamkorlikka o'tildi. Bu hamkorliklar ikki mamlakat universitetlari, tadqiqotchilari va talabalari o'rtasida ko'plab hamkorliklarga olib keldi, bu esa akademik yuksalish va madaniy almashinuv uchun yangi imkoniyatlarni ochib berdi.

3. Germaniyaning O'zbekiston ta'lim sohasidagi o'rnini asosan oliy ta'limga yo'naltirilganligidan kasbiy ta'lim va til o'rgatish sohasiga aylandi. Bu kengayish ko'proq o'zbekistonliklarga amaliy ko'nikmalarga ega bo'lish, til qobiliyatini oshirish va ishga joylashish imkoniyatlarini oshirish imkonini berdi.

4. Germaniya va O‘zbekiston o‘rtasidagi ta‘lim sohasidagi munosabatlardagi o‘tgan yillar davomidagi yana bir e‘tiborga molik farq xususiy sektorning faol ishtiroki bo‘ldi. Nemis kompaniyalari O‘zbekistonda kasbiy ta‘lim dasturlarini yo‘lga qo‘ydi, malakali ishchi kuchini rivojlantirdi va mamlakatning jahon bozorlarida raqobatbardoshligini oshirdi.

Germaniya va O‘zbekiston o‘rtasidagi ta‘lim sohasidagi aloqalar asosan asosiy gumanitar yordam va texnik yordamga yo‘naltirilgandan turli sohalarni qamrab olgan yanada muhim va mazmunli uzoq muddatli hamkorlikka aylandi.

XULOSA

Germaniya ham, O‘zbekistonda ham boshlang‘ich, o‘rta va oliy ta‘lim orqali inson kapitalini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat beruvchi ta‘lim tizimlari yaratilgan. Germaniya kuchli kasbiy ta‘lim va ta‘lim tizimi bilan mashhur, O‘zbekistonda esa so‘nggi yillarda STEM ta‘limiga katta e‘tibor qaratilmoqda. Bundan tashqari, ikkala davlat ham almashinuv dasturlari, qo‘shma tadqiqot loyihalari va universitetlar o‘rtasidagi hamkorlik orqali o‘z ta‘lim tizimini xalqaro miqyosda rivojlantirishga harakat qildi. Bu ikki davlat talabalari uchun turli madaniyatlar bilan muloqot qilish va qimmatli xalqaro tajribaga ega bo‘lish imkoniyatini yaratdi. Qiyinchiliklar nuqtai nazaridan, Germaniya ham, O‘zbekiston ham ta‘lim sohasidagi tengsizlik, xususan, kam ta‘minlangan aholining ta‘lim olish imkoniyati bilan bog‘liq muammolarga duch keldi. Ikkala davlat ham o‘z ta‘lim tizimlarini tez o‘zgarib borayotgan jahon iqtisodiyoti talablariga moslashtirishda qiynalmoqda. Umuman olganda, Germaniya va O‘zbekiston o‘rtasidagi ta‘lim sohasidagi aloqalar ijobiy bo‘lib, har ikki davlat kuchli ta‘lim tizimini rivojlantirish va ta‘lim sohasida xalqaro hamkorlikni rivojlantirish tarafdori ekanligini ko‘rsatmoqda. Ta‘lim sohasidagi tengsizlik va o‘zgaruvchan iqtisodiy sharoitlarga moslashish kabi ba‘zi qiyinchiliklarni yengib o‘tish kerak bo‘lsa-da, har ikki davlat tomonidan olib borilgan sa‘y-harakatlar ularning jamiyatlari kelajagini shakllantirishda ta‘limning ahamiyati haqida umumiy fikrni taklif qiladi. Doimiy hamkorlik va muloqot orqali ushbu ta‘lim sohasidagi munosabatlar kelgusi yillarda rivojlanishi va har ikki davlatga foyda keltirishi uchun katta imkoniyatlar mavjud.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. <https://uzsmart.uz/library/view/76479.html>
2. <http://hm.tiiame.uz/storage/web/source/1/Pedagogika%20va%20psixologiya-xodimlari/referat/Johon%20ta'limi%20tizimi%20fanidan%20Referat.pdf>
3. <https://abiturtest.uz/mavzular/germaniyada-talim-tizimlari/>
4. <https://world.uz/blog/view/o-vysshem-obrazovanii-v-germanii>
5. <http://arm.sies.uz/wp-content/uploads/2020/11/68-Xalqaro-iqtisodiy-munosabatlar.pdf>